

Büün Aydınadıcımızın hem Apostolumuzun Mihail ÇAKİRin 160-cı yıldönümü günü

2021-ci yılın Çiçek ayın (aprel) 27-dä, tamannanêr 160 yıl gagauzların hem bütün dünnäyin Bük bilim hem klisä adamının, basarabiyalı yazıcıların bük batusunun, aydınadıcımızın hem Apostolumuzun Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRin (27.04.1961– 08.09.1938) duuma günündän.

Millemizi, dilimizi, istoriyaylan kulturamızı hem dinimizi korumak için bu aydınık dünnäya yollanan Apostolumuz hem Aydınadıcımız Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİR duudu Çadır kasabasında, popaz aylesindä. Kendisi da, popaz ürenip, başardı Kişinev ruh seminariyasını da bütün yaşamasını Allaha hem kliseyâ baaşladı. Kendi zaametlerinnän hem kendi parasınnan kliselär düzdü, şkolalar açtı, bük hristiannık misionerliini yaptı. Çalıştı ani, gagauz kliselerindä slujbalar gagauzça geçsin, bunun için klisä kıyatlarını hem duaları gagauz dilinä çevirdi. Bundan kaarä moldovan hem rus dilini da bir tarafa brakmadı. Onun için bir şüpesiz var nicä demää, ani Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİR, klisä izmetlerindän kaarä, üç halkın – gagauzların, moldovannarın hem rusların – kulturasına izmet etti.

Mihail ÇAKİR raametli olduyun, 1938-ci yılda “Viața Basarabiei” jurnalında çıktı bir nekrolog, angısını yazdı Mihail ÇAKİRin dostu Moldovan yazıcısı Nikolay KOSTENKO (21.12.1913 – 29.07.1993). O nekrolog bölä laflarlan başlêr: “1938-ci yılın Ceviz ayın 8-dä, kısa zettlerdän sora, 78 yaşında, Mihail ÇAKİR, basarabiyalı yazıcıların bük batüsü, yaşamasına son verdi”. Hep bu yazısında Nikolay KOSTENKO

Ay-Boba Mihail ÇAKİR için bölä yazêr: “Herliim moldovannar için Mihail ÇAKİR Basarabiya istoriyasının altın kıyadına yazıldıysa, Moldovanın üülen tarafında yaşayan vatandaşlarımıza, – gagauzlara, Mihail ÇAKİR – apostol, ani onnarın ana dilindä din kıyatları çıkarardı”.

Yıllar geçtiynän, Ay-Boba Mihail ÇAKİR için çok gözäl laflar gagauzlar da söledi. Te ne Canabisi için yazdı Akademik hem poet Todur ZANET: “Aydınadıcı Ay-Boba Mihail ÇAKİR gagauzların dilindä hem kulturasında, istoriyasında hem bilimindä, dinindä, herbir gagauzun üreendä hem canında ayırı bir er kaplêr. Bir şüpesiz var nicä demää: herliim bükü gagauzlar var sa, hem onnarın gagauzluu yaşar sa – bu gagauzların Apostolunun, Ay-Boba Mihail ÇAKİRin Allaktan yollanan vergisinnän hem zaametinnän korundu”.

Apostolumuza hem Aydınadıcımıza Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRä gagauzlar hem Gagauziya bük saygı duyêr. Gagauziyanın Çadır kasabasında Canabisinä anmak taş koyuldu. Komrat pedagogika koleci Mihail ÇAKİR adını taşıyêr. Gagauziyanın kultura zaametleri urunda vatandaşlara verilän ordeni – “Mihail ÇAKİR” ordeni. **4-cü, 5-ci sayfalar**

Turan Bilimnär Akademiyasının 1-ci sıradakı Genel Kurulu toplantısı

Türkiyedä bulunan hem bütün dünnäadan türk milletlerin temsilcilerini içinä açan Turan Bilim Dernä çerçevesindä 2020-ci yılın Harman ayın (avgust) 14-dä kuruldu Turan Bilimnär Akademiyası. Bu akademiya bilim, incä zanaat, teknolojialar, sport hem başka alannarda çalışan bilim insannarını hem gençleri bir araya getirmäk akademik kuruluşudur.

2021-ci yılın Baba Marta ayın 29-da da Ankarada oldu Turan Bilimnär Akademiyasının 1-ci sıradakı Genel Kurulu toplantısı, neredä onun öndercilik organı – Turan Bilimnär Akademiyasının Üsek Danışma Kurulu – seçildi.

Gagauzların adından Turan Bilimnär Akademiyasının 1-ci sıradakı Genel Kurulu toplantısını selännadı hem Turan Bilimnär Akademiyasının kurulmasını kutladı bu akademiyanın azası olan Akademik Todur ZANET.

Turan Bilimler Akademisi 1. Genel Kurul Toplantısı

Türk genci ecdadını tanıdıkça
daha büyük işler yapmak için
kendinde kuvvet bulacaktır.

T.C. Bükkelçisinin Gagauziyaya bük vizit programası

Çiçek ayın (aprel) 6-da Türkiye Kişinev Bükkelçisi Gürol SÖKMEN-SÜER bir gezi programasının Gagauziyada bulundu, angısında vardı Gagauziya öndercilerinnän buluşmak, Gagauziyada Türkiye tarafından yapılan iki bük proektın – Türkiye Pravitelstvosu tarafından Komratta yapılan stadion hem “Recep Tayyip ERDOĞAN üredicilik kompleksi” – ilerlemelerinnän tanışması. **8-ci sayfa**

Parlament iki aya Üstolan durumu kurdu

Baba Marata ayın 31-dä Moldova Parlamenti 52 oylan aldı karar, angısına görä, başlayıp Çiçek ayın (aprel) 1-dän Hederlez ayın 30-dan, COVID-19 pandepiyası beterinä, Moldovanın bütün topraklarında 60 günnük Üstolan durumu kurulêr.

Üstolan duruma görä Moldovada:

- Memlekettän giriş-çıkışta özel rejim kurulêr;
- Memleketin içindä transportun gezmesindä özel rejim kurulêr;
- Karantin rejimi koyulêr hem başka läüzümni medişina-sanitar sıraları yapılêr;
- Hepsi obyektların çalışmasına özel rejim kurulêr;
- Toplantılar, demonstratıyalar hem başka toplu cümne sıraları zapa altına alınêr

Oyunnar bitti – Parlament gitti

Çiçek ayın 15-dä, Moldova Konstitütiya sudu aldı karar, ani ugunnuk var Moldova Parlamentını daatmaa ham Parlamenta enidän seçim yapmaa deyni.

Bu Karar alındı Moldova Prezidenti Maya SANDU'nun danışmasına görä.

Nezaman bu iş olacek belli diil: çünkü, COVID-19 pandepiyası beterinä, Moldovanın bütün topraklarında Hederlez ayın 30-dan 60 günnük Üstolan durumu var.

Şindi da genä Moldova Prezidenti tarafından teklif edildi, Konstitütiya sudu Parlamentin Üstolan durumu için kararını incelesin da onu ortadan kaldırsın

Karara karşı karar hem kararlar üstünä taa iki karar

Moldova Konstitütiya sudu Parlamentin daatması için kararı alınca, Moldova Parlamentin Soşialistlar hem “Şor” partiyalarından deputatları hemen aldılar karar, ani Konstitütiya suduna eni bir kişiyi, Boris LUPAŞKUYU seçip, Konstitütiya sudun başını Domnika MANOLEYİ işindän atmaa.

Bu Karara karşı artık Konstitütiya sudu karar aldı: Pralamentin bu kararını tanımamaa hem Domnika MANOLEYİ erindä brakmaa.

Söz gelişi, Amerika Birleşik Devletlerin Bükkelçisi Derek J. HOGAN (Dereck J. Hogan) hem Evropa Birliin Moldovada Bükkelçisi Peter MİHALKO, alıp üstlerinä aracılık daavacılıın ükünü, neçin sa, karar aldılar işin içinä karışmaa da açıktan söylemää, ani Parlamentin Kararları dooru diil.

Ufak alış-verişçilerin buazlarında kementi sıkêrlar, bununan Gagauziyayı da buêrlar. Buannar da kim!

Ani son yıllarda Gagauziyanın buazında kementi durmamayca sıkêrlar eni bişey diil. Fasil o, ani kuvettä bulunnar, bükük tükännarı Gagauziyaya getirdip, o tükännarın işlerini ilerletmää deyni Gagauziyada ufak alış-verişçilerin buazlarında kementi sıkmaa deyni daavacılık sistemasını kullanêrlar hem bu alış-verişçilerin solumaması için Gagauziya Halk Topluşu tarafından kabledilân zakonnarı çiienerlär.

Laf gider Komrat Apelätiya Palatasının tarafından Çiçek ayın 22-dä ortadan kaldırılan “Vergi belgesi için” Zakonu için. Bu zakonu Gagauziya Halk Topluşu kablettiydi 2018-ci yılda. O zakona görä 50 m² aşaa olan alış-veriş tükännarına, cümneyi doyurmak erlerä hem kompyutor salonlarına vergi uurunda kolaylık verilärdi.

Taa bir ay geeri Komrat Apelätiya Palatası zapa altına koyduydu taa bir Gagauziya zakonunu – “Kişi başına çalışmak patenti için” Zakon.

Komrat Apelätiya Palatası kararlarinnan, bir taraftan, yok ediler Gagauziyada ufak biznes yapan insannarın işi-

ni, öbür taraftan da – Gagauziya Halk Topluşun çalışmasını gülmää alêrlar, gösterip, ani onnarın hiç bir maanası da yok.

En şaşılacak iş o, ani bu işin kotarmasını yapan kuruluş – Komratta bulunan Moldova Devleti kanfelariyası, angısı beslener bu biznesmennarın vergilerindän hem angısının danışmalarına görä da Komrat Apelätiya Palatası kararları aldı.

Bu fasıl işlar aklımıza getirdi eski bir gagauz halk türküsünü “PAÇİKA MARİ, KIZIM PAÇİKA”, neredä annadilêr, nicä insanın en yakınnarı, kendi tamahlıklarını kanaatlama deyni, öldürerlär onu, kim onnarı besleer hem insan yapêr.

PAÇİKA MARİ, KIZIM PAÇİKA
Fakir Hacıyı dört kişi tuttu,
Onun birisi bir komşusu,
Şä birisi Kostı kumisi,
Şä birisi kendi oolu.
Kemendi atan kendi karısı.

Fakir Hacı yalvarıyor:
“Ah kumi, kumi, Kostı kumi
Aaç mı braadım?
Susuz mu braadım?
Kıydımız beni, benim canımı,
Benim canımı, tatlı canımı”.

Fakir Hacı yalavarıyor:
“Paçika mari, kızım Paçika,
Aaç kapuları, çık dışarı”.

– Nası çıkayım, bobacım Hacı?
Batü kapuda duruyor,
Duruyor, kapuyu tutuyor.

“Paçika mari, kızım Paçika
Kır pencereyi, çık dışarı,
Gümüşlän sararım seni”.

– Nası çıkayım, bobacım Hacı?
Pencerelärdä demirlär kaavi.

Fakir Hacı yalavarıyor:
“Hay Miti, Miti, oolum Miti,
Aaç mı braadım?
Susuz mu braadım?
Kıydımız beni, benim canımı”.

“Urun, uralım, o taa diri,
Al atlara pindirelim”.

Terzi Koliyâ götürdülär,
Terzi Kolinin kapusunun önünä.
Fakir Hacıнын yastıcaa
Sokaklarda topaçlar,
Döşeci da erdä çimennär.

Havada bulutlar yorgancındır.
Derä-tepä sürüttülär,
Üzümü-gözümü çürüttülär,
Özengiyä da astılar,
“Beygir öldürdü” – dedilär.

Üçüncü günündä Petri da buldu.
“Bä Petri, bä kafadarım,
Ne gelmedin bana imdat?”
– Nası gideyim sana imdat?
Rusun zakonnarı çoktur,
Bendän sana imdat yoktur.

“Seläm götür uşaklarma
Hem evimä usulcaana.
Söleyäsin, korkutmayasın
Korkutmayasın, aalatmayasın.
Bak başımı görgüsünü.
Mezarım saz örtüsü,
Benim evim imäk istär,
Uşaklarım imäk istär”.

Rusiyadan çoktan beklenän “Sputnik-V” vaktinası Moldovaya etişti, ama heptän diil

Cumêrtesi, Çiçek ayın 24-dä, Kişinevun aeroportunda kondu Rusiyanın Üstolan Durumnarı Ministerliin eroplani, insannık yardımı olarak, parasız getirip Moldovaya koronavirusa karşı “Sputnik-V” vaktinası, angısınan bilä burayı geldilär Rusiya Dumasının deputatları Viktor SELİVERSTOV-lan Artöm TUVAROV hem Moldova soşialistlar partiyasının başı hem Moldovanın eski Prezidenti İgor DODON.

Aeroportta eroplani karşıladılar Moldova Parlamentin spikeri Zinaida GREÇANAYA, Moldova Rusiya Bükkelçisi Oleg VASNETOV hem Moldova saalık ministerliin devlet sekretari İgor KUROV.

Hem Moldova soşialistlar partiyasının başı İgor DODON, hem Moldova Parlamentin spikeri Zinaida GREÇANAYA şükür ettilär Rusiyaya bu yardım için.

Ayrıca İgor DODON şükür etti Ru-

siya Prezidentına Vladimir PUTİNä, angısının doorudan emirinnän bu iş yapılmış.

Moldova Prezidenti Maya SANDU da Facebookta bir yazılan şükür etti Rus Federatıyasına bu verilän insannık yardımı için.

İgor DODON açıkladı hem taa sora Rusiya Dışişleri Ministerliin temsilcisi Mariya ZAHAROVA da urguladı, ani Hederlez ayında Moldovaya, insannık yardımı olarak, Rusiyadan taa “Sputnik-V” vaktinası gelecek.

Taa sora Moldova soşialistlar partiyasının başı İgor DODON söledi, ani son minuda kadar Moldova kuvetleri tarafından bu “Sputnik-V” vaktinasının gelmesine kösteklär koyulmuş.

Vaktına geldi, ama sora üzä çıktı, ani diil 142 bin, nicä dedi İgor DODON, ama sadece 71 bin, angılarının 31 bini hemen Pridnestrovyeya yollandı.

Hem taa bir iş: bu vaktınaları taa yok nicä urmaa insannara, zerä onun ikinci komponenti yok. Bu üzerä Moldova bekleyecek, ani insan yardımı olarak adanan 182 bin “Sputnik-V” vaktinası bütünnä Rusiyadan Moldovaya etişsin da ozaman vaktınaşıya başlanacak.

Kıpçaktan Olga KOLİOGLU “Barışa izmettâ diplomatiya” Halklararası olimpiadada ikinci oldu

Kıpçak küüyün S. I. Baranovskiy adına teoretik lişeyin üürenciykası Olga KOLİOGLU, kendisinin rus dili hem literaturası üürediciykasının Lüdmila Petrovna YANAKOGLUnun önderciliindâ, katıldı Rusiyanın Mariy Êl Respublikasının Yoşkar-Ola baş kasabasında olan “Barışa izmettâ diplomatiya” III-cü Halklararası olimpiadasına da aldı orada II-ci eri.

Kendi yaratmalarınan “Barışa izmettâ diplomatiya” III-cü Halklararası olimpiadasına katıldılar üürencilâr Rusiyadan, Moldovadan hem Tacikistandan. Gagauziyanın Kıpçak küüyündân S. I. Baranovskiy adına teoretik lişeyin üürenciykası Olga KOLİOGLU yolladı orayı yaratmasını, neredâ açıkladı kendi fikirlerini Moldovada olan Pridnestovye konfliktina hem Moldovaylan Pridnestrovye arasında o konfliktin çözümleri yoluna.

Jürinn kararına görâ Olimpiadada ödüllendi iki 1-ci, iki 2-ci hem bir da 3-cü er.

2-ci erin birincisi da oldu Kıpçak küüyün S. I. Baranovskiy adına teoretik lişeyin üürenciykası Olga KOLİOGLU. Kutluca olsun!

Not. Mariy Devlet Universiteti tarafından yapılan “Barışa izmettâ diplomatiya” Halklararası olimpiadaları başlı Diplomatiya zaametçilerin Gününe.

Trıntorlar komisiyası Halk Topluşuna seçimleri durguttu

Hederlez (may) ayın 16-da lââzımdı olsun Gagauziya Halk Topluşuna seçimnâr, ama, çiineyip Gagauziyanın Temel Kanonunu, GHTnın kararını hem kendisini gagauz milletindâ büyük sayan Gagauziyanın Üstolan Durumnarı Komisiyası (ÜDK), maamilâ surat pandemiya beterinâ, Çiçek ayın 1-dâ durguttu onnarı.

Esap alın birkaç erif, ani gagauzların tarafından hiç ayrılmadılar hem bir faydalı iş yapmayan trıntorlar Komisiyasına Gagauziya Başkanı tarafından koyuldular, cadılar gibi, nestetilâr GHTyı seçân insannarın üstünâ. Hem bu diil seftâ iş.

Bilersiniz mi neçin onnar bunu herkerâ takazasız yapêrlar?

Neçin, zerâ onnar hem onnarı orayı koyan insancık Gagauziyayı hem gagauz milletini bişeyâ saymêêrlar hem bişeydân korkmêêrlar. Bu trıntorlar komisiyasının erifleri, kuyrukludan oldukları için, ne Allahtan korkêrlar, ne şeytandan, ne başka bir kimseydân, ne da zakonnardan. Zerâ onnara bir zakon var – onnarı komisiyaya koyan maâlâ insancının emiri.

Gagauziya AstraZeneca vaktınalarını Kişineva geeri çevirdi

Gagauziya Cümne saalı Merkezin direktoru İvan HASTA bildirdi, ani Kişinevdan kabledilân AstraZeneca vaktınalarını Gagauziya geeri çevirdi. Canabisi dedi, ani bu çevirmenin sebebi – Gagauziya insannarının hem medişına zaametçilerinin AstraZeneca vaktınadan şüpele oldukları da, bu üzerâ, onu kendilerine urdurmamaları.

İvan HASTA açıkladı, ani bu iki ayın içindâ, nicâ AstraZeneca vaktınası Gagauziyaya etişti, onu urdurdu sade 50 kişi – kalanı istâmeêrlâr.

Canabisi söledi, ani, esaba alarak vaktınanın 31.05.2021 gününâ kadar geçerli olduun, Gagauziya Cümne saalı Merkezi hepsi vaktınaları Moldova Saalılık ministerliinâ çevirdi da onnar artık Moldovanın başka erlerine paylaştırdı.

Aklınıza getireriz, ani şveţiya-angliyalı AstraZeneca vaktınasını yapannar onun adını Vaxzervia adına diiştirdilâr, ama bu iş da insanı aldada-madı.

Siz inanêrsınız mı? “Karanlık asirlik”tâ bulunan çinovniklâr inanêrlar!

Şveţiya devletin medişına malları Agenstvosunun saytında açıklandı, ani şveţiya-angliyalı AstraZeneca vaktınasının adı diişiler da bundan ötââ onun adı olacak Vaxzervia. Onnar bildirerlâr, ani bunun vaktınayı kendisini diiştirmeêrlâr, ama sade adını, kutusunda erleşirmesini hem mar-kirovkasını.

Agenstvo bildirer neçin bu iş yapilêr: vaktınayıyadan sora insannarın damarlarında tramboz oluşurmuş, susarak o iş için, ani bu vaktınadan dünnââda artık 19 kişi öldü.

Aslısı sa o, ani Evropa devlet-

lerin çoyu hem kimi kontinentların başka devletleri da AstraZeneca vaktınasının (oku: Vaxzervia) kullanmasını durguttular. Bütündünnââ saalılık koruma Kuruluşu (World Health Organization, WHO) sa aşıttak tanıdı AstraZeneca vaktınasının bu uurda zararlı olduunu.

Demeli Gagauziya vâçları haklıydılar, açan, bu vaktınadan şüpele olarak, dedilâr, ani onu kendilerine urdurmaya-cekler hem o vâçlara karşı batak atan “Karanlık asirlik”tâ bulunan Moldova hem Romıniya çinovnikleri, ani şindi dilsiz gibi susêrlar, haksızdılar.

Bilim insannarı araştırdılar dünnââda bulunan koronavirusa karşı vaktınalarının faydalını. Örnek

için, en üüsek efekt verân birkaçının protentlarını açıklêêrız:

Moderna 94% (ABD);

Pfizer/ BioNTech 94% (ABD/ Germaniya);

Sputnik V 92% (Rusiya);

BBIBP-CorV 79% (Kitay);

AstraZeneca 76% (Şveţiya/Angliya).

Kendiniz görersiniz, AstraZeneca yada eni adınnan Vaxzervia vaktınasının efekti en az. Bir da – yan zararlı var.

Nicâ da olsa, herbir koyun kendi bacaandan asılêr! Onuştan kendiniz lââzım karar alasınız: angı vaktınaylan haşlanmaa, osaydı, Konstitütiya hakkınızı kullanarak, hiç haşlanmamaa mı.

Akademik Todur ZANET

GHTya seçimnâr ofițial durguduldu

Çiçek ayın 9-da Gagauziya Halk Topluşu kendi toplantısında, ofițial olarak, GHTya seçimleri ortadan kaldırdı.

Bu iş için hem GHT seçimlerini durgutmaa deyni Gagauziyanın Üstolan Durumnarı Komisiyasının (ÜDK) kararını ortadan kaldırmak için oy verdilâr o günü toplantıda bulunan hepsi deputatlar.

Bundan sora soşialistlerdân hem Gagauziya Başkanından olan deputatlar, bir SMS emirinâ görâ, hemen zaldan çıktılar, neylân Halk Topluşun taa ötââ çalışmasını bozdular.

COVID-19 durumu

Moldovada bütün COVID-19 durumu bölâ: ulaşannar – 249385; ölenâr – 5745; alışannar – 237934.

Gagauziyada ulaşannarın sayısı – 6833: Çadır rayonu – 2364; Komrat rayonu – 3485; Valkaneş rayonu – 984.

Bıldırkı adamak yalan çıktı: yaz vakıdına genâ geçetik

Bıldır Baba Marta ayın 26-da Evropa Parlamentın deputatları 410 oylan (192 – karşı, 51 – ikiliktâ) aldılar karar, ani Evropa Birliinâ girân devletlerdâ yaz hem kış vakıdına geçmekân vazgeçmââ.

Moldova da, Evropanın peşindâ giderâk, hep bölâ bir karara varaceydi, ama bu adamklar yalan çıktı. Onuştan, Baba Marta ayın 27-28 gecesindâ Moldova genâ saatları bir saat ileri aldı da bunun yaz vakıdına geçti.

İvan İvanoviç TURKAN öldü

Valkaneştân geldi kara haber, ani 69 yaşında raametli oldu Valkaneş rayonun eski predsedateli hem Gagauziyanın aktif kurucularından birisi İvan TURKAN (25.03.1952 – 26.03.2021).

İvan TURKAN bütün yaşamasını başladı Valkaneşâ, valkaneşlilerâ hem sora da, açan sıra geldi Gagauz Respublikasını kurmaa, bütün gagauz milletinâ. Topracı ilin olsun.

Büün Aydınadıcımızın hem Apostolumuzun Mihail ÇAKİRin 160-cı yıldönümü günü

(Sonu. Çeketmesi 1-ci sayfa)

Şindi da Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRin duuma günündän 160-cı yıldönümü Gagauziyada büyük bir saygıylan bakıldı. Ona deyni kiyat sergileri kuruldu, tombarlak masalar oldu, şkolalarda açık uroklar verildi hem başka önemni sıralar yapıldı.

Büün eridir sıralamaa o kiyatları, ani Canabisi hazırladı hem tipardan çıkardı: **Misioner yaprakları**, **“Bucoavna”** (Kişinev, 1900 y.); **“Rusesc şî moldovenesc cuvâtelnic”** (Kişinev, 1907 y.); **“Klisâ dua kitabı”** (Kişinev, 1908 y., 1935 y.; Saloniki, 2001 y.); **“Evangeliya gagauzça-türkçâ”** (Kişinev, 1909 y., Sankt-Peterburg, 2017 y.); **“Allahlı liturgiya”** (Kişinev, 1911 y.); **“Eski Baalantın**

Ayozlu istoriyası” (Kişinev, 1911 y., 1912 y.); **“Agiutorid moldovenilor în vremea învătăturii limbii rusească”** (Kişinev, 1911 y.); **“Saatlar hem psaltirin psalomnari”** (Kişinev, 1912 y.); **“Klisâ istoriyası kısıdan”** (Kişinev, 1912 y.); **“Akafist hem moleben Cümledän ayoz Allah duudurana (Panaiya)”** (Kişinev, 1912 y.); **“Ay (Ayozlu) Evangeliya”** (Kişinev, 1933 y.); **“Originea Găgăuzilor din Basarabia”** (jurnal “Viața Basarabiei” – 1933 y. No. 9., s.s. 15-24; 1934, No. 5., s.s. 3-20); **“Besarabiyalı gagauzların istoriyası”** (Kişinev, 1934 y., 2005 y.); **“Psaltir gagauzça (türkçâ) gagauzlar için hem türklär için”** (Kişinev, 1936 y.); **“Klisâ Evangeliyası”** (Kişinev, 1937 y.); **“Lafık gagauzça (türkçâ) hem românca (moldovanca) Besarabiyalı gagauzlar için”** (Kişinev, 1938 y.).

Mihail ÇAKİRin 160-cı yıldönümünä açık uroklar

Aydınadıcımızın Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRin (27.04. 1961 – 08.09.1938) duuma gününün 160-cı yıldönümünä karşı, Gagauziyanın üredecilik Upravleniyası kanadı altında, Gagauziya şkolalarında altında geçtilär **“Ana dilim – tatlı bal!”** temasına görä açık uroklar.

Çiçek ayın 15-dä Baurçu küüyün gimnaziyasının 9-cu klasında oldu bir urok **“Ana tarafım, paalı topraam gagauz yazıcıların yaratmalarında”** temasına görä, ani ilgilidi kurikulumun kaluplarınınan. Temel olarak, bu uroka annadıldı Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRin gagauz milletinä yaptı izmetlär. Bundan kaarä siiredildi prezentaşiyalar, ani açıklardılar Ana tarafına sevda hem kendi gagauz milletinä saygı duygularını. Bunun için kullanıldı türlü metodlar hem ugunnuklar, angıları verdi kolayını ürencilär, üdüp bu konuları, verilän bilgilere analiz yapsınlar, ana tarafın gözelliinä yaratma aşırı derin dalsınlar hem kendi düşünmeklerini fikirli sıraylan gagauz dilindä annatsınlar.

Başka bir açık urok geçti Çiçek ayın 19-da Kirlannar (Kotovskoe) küüyün İlya SINKU adına gimnaziyasında. O uroon temasıydı – **“Halkın zenginnii – onun dili”**. Urok oldu 1-ci klasında hem götürdü onu üredeciyka Mariya Dimitriyevna TELPİZ. Ürencilär küçük yaşta oldukları için, bu urok oyun, türkü hem peet biçimindä geçti. Belliki, eni tehnologiyalar hem metodlar da bir tarafta kalmadılar – uroka interaktiv tablası kullanıldı.

Maasuz bu urok için gimnaziyanın 6-cı klastan ürencileri da gösterdilär kendi küçük kolegalarına gagauz dilinä çevirilmiş rus masalını **“Nacaktan manca”**.

Hep bu temalarla ilgili taa bir açık urok oldu Çiçek ayın 21-dä Kongaz küüyün Nikolay ÇEBANOV adına gimnaziyasında, neredä 4-cü klasın ürencileri annattılar bizim zengin hem sıralı gagauz dilimizdä peet, çaldılar türkü, oynadılar gagauz oyunlarını hem rus masalını **“Trupçaz”** gagauzça gösterdilär. Hazırladılar bu uroo üredeciykalar Matröna Dimitriyevna KÖR hem Alla Petrovna TERZİ, angıları becerdilär yapmaa ölä, ki ürencilär annasınlar, ani läazim korumaa hem ilerletmää Ana dilimizi – Gagauz dilimizi, nicä korumuşlar hem ilerletmişlär onu dedelerimiz.

“Ana dilim – tatlı bal!” temasına görä **Çiçek ayın 22-dä yapıldı açık urok Avdarma küüyün** Dimitriy ÇE-

LENGİR adına teoretik lişeyindä dä, angısını geçirdi gagauz dilindä hem literaturasında üredeciyka Mariya İvanovna MARİNOVA, verip uşaklara, ana temadan kaarä, söz temasını – **“Mihail ÇAKİR – gagauzların aydınadıcısı”**.

Uroon baş temasıydı **“Ana dilim – tatlı bal!”** (üretilmiş materiala tekrarlamak), ama haliz özüydü o, ani üre-

ciyka becermişti büyük bir enilik ortaya sürmää – **“160 laf gagauzça!”** adlı virtual trenin vagonlarına erleşip, ürencilär yollandılar bilgi yoluna, tanışmaa deyni Ay-Boba Mihail ÇAKİRin yaşamasının hem yaratmasının ömür sayfalarından, ani ilgilidilär aydınadıcımızın 160-cı yıldönümünän.

Urok vakıdında virtual tren dur-

gunardı stanşiyalarda, neredä esaba alınır **“Adlık”, “Nişannık”, “İşlik”** temaları hem, meraklık için, iş katırdı söyleşlär, peetlär, türkülär. Üretilmiş materiallara görä tekrarlamayı başarıp, her bir stanşiyada ürencilär kabledärdilär eni bilgilär hem açıklamaklar Ay-Boba Mihail ÇAKİR için, onun çalışmaları hem gagauz dilinnän hem da yazısınan baalatısı için.

Not. Material hazırlandı Gagauziyanın üredecilik Upravleniyasının açıklmalarına görä.

Kirlannar (Kotovskoe) küüyün İlya SINKU adına gimnaziyasında **“Halkın zenginnii – onun dili”** açık urok.

Kongaz küüyün Nikolay ÇEBANOV adına gimnaziyasında açık urok.

Baurçu küüyün gimnaziyasının **“Ana tarafım, paalı topraam gagauz yazıcıların yaratmalarında”** açık urok.

Avdarma Dimitriy ÇELENGİR adına teoretik lişeyindä **“Mihail ÇAKİR – gagauzların aydınadıcısı”** açık urok.

IX-cu “Mihail ÇAKİR okumakları” bu kerä Komratta oldu

Çiçek ayın (aprel) 19-da Komrat regional resim Galereyasında oldu artık IX-cu “Mihail ÇAKİR okumakları”, ani bu yıl adandı gagauzların hem bütün dünnäyın büyük bilim hem klisä adamının Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRin (27.04. [jenycä 09.05] 1961– 08.09.1938) duuma gününün 160-cı yıldönümünä.

Bu yılki artık IX-cu olan “Mihail ÇAKİR okumakları”nı, Moldova Mitropoliti VLADİMİRin ii sözleşmesinnän, Gagauziya İspolkomun hem Kaullan Komrat Eparhiyasının arkanmasinnän, ortak hazırladılar Gagauziyanın Mariya MARUNEVIÇ adına Bilim-araştırma merkezi hem

Gagauziyanın üredicilik Upravleniyası.

“Mihail ÇAKİR okumakları”nın açılışını yaptı Gagauziyanın Mariya MARUNEVIÇ adına bilim-araştırma Merkezin başı İrina KONSTANTİNOVA.

Sora bilim Merkezin zaametçisi Vi-

taliy BOYKOV tanıştırdı okumaklara gelenleri o gözäl sergiylän, ani pek derindän açıklêê Protoierey Ay-Boba Mihail ÇAKİRin yaşamasını hem zaametlerini.

“Mihail ÇAKİR okumakları”na katılannara danışma sözlerin başında okundu Moldova Mitropoliti VLADİMİRin selännemä mesajı, nedän sora kutlama hem selännemä sözlerini söledilär, “Mihail ÇAKİR okumakları” sırasına arka olan Gagauziya Baş-

kanı İrina VLAH, Komrat hem Kaul episkopu ANATOLİY hem Gagauziyanın Baş popazı protoierey Pötr KELEŞ.

Covid salgını beterinä bu yıl “Mihail ÇAKİR okumakları”na doorudan katılan taa çok Gagauziyanın popazları oldular. Doorudan katılmayanlara deyni maasız onlain rejimi kuruldu da o insannar, internet yolunna, Kişinevdan hem Moskvadan bu işi yapabildilər.

Türk dillerini lafedän devletlerin işbirlii Sovetin 7-ci toplantısı oldu

Kazahstanın Türkistan kasabası merkezi olarak, Baba Marta ayın (mart) 31-dä, onlain durumunda, yapıldı Türk dillerini lafedän devletlerin işbirlii Sovetin (Türk Konseyi) 7-ci toplantısı.

Onlain toplantısı geçti Kazakistan Respublikasının Prezidenti Kasım-Comart TOKAYEVin başkanında hem onda pay aldılar: Kazakistan Respublikasının birinci Prezidenti hem Türk Konseyin şanı Başkanı Nursultan NAZARBAYEV, Azerbaycan Respublikasının Prezidenti İlham ALİYEV, Kırgız Respublikasının Prezidenti Sadır JAPAROV, Türkiye Respublikasının Prezidenti Recep Tayyip Erdoğan, Özbekistan Respublikasının Prezidenti Şevket MİRZİYOYEV, Türkmenistan devlet Başkanı Gurbangulu BERDİMUHAMMEDOV, Vengriya Premier-ministrusu Viktor ORBAN, Türk Konseyin genel Sekreteri Baghdad AMREYEV.

Toplantıdan sora Türk dillerini lafedän devletlerin işbirlii Sovetin 7-ci

toplantısının karar açıklaması yapıldı.

Açıklamada bildiriler, ani Kazahstanın Türkistan kasabasına Türk Dünnäasının ruh baş kasabası statusu veriler. Taa ötää, rotaşıya sistemasına görä, Türk Dünnäasının ruh baş kasabaları statusu başka kasabalara da verilecek. Türk Konseyin 7-ci toplantısı Türkiyada yapılacak.

Açıklamada sölenler, ani Türk Konseyi acızgannını bildirer Azerbaycana hem azerbaycan halkına o zararlara görä, ani dill çoktänki cenktä oldu, o zararları ortadan kaldırmakta yardımcı olacak hem Armaniyaylan Azerbaycan arasındaki ilişkilerin normalleşmesinä yardımcı olacak.

Açıklamada bildiriler, ani Türk Konseyin azaları olan devletlerin, Türk Dünnäasının literaturasına,

incäzanaatına, biliminä hem kulturelerine önemni katkılar yapmış olan seçkin poet, filosof hem devlet adanarından Yusuf Has HACİPın duumasının 1005-ci yıldönümünü, Nizami GENCEVİNin duumasının 880-ci yıldönümünü, Yunus EMRE hem Türkçä yılını, Ali Şir NEVAİNin duumasının 580-ci yıldönümünü, Cambıl CABA-YEVİN duumasının 175-ci yıldönümü-

nü, Alihan BÖKEYHANın duumasının 155-ci yıldönümünü hem Hüseyin KARASAYEVİN duumasının 120-ci yıldönümünü kutlama sıraları yapılacak.

Not. Türk dillerini lafedän devletlerin işbirlii Soveti (Türk Konseyi) kuruldu 03.10.2009 günündä Azerbaycanın Nahçıvan kasabasında.

İnteraktiv tabla hem onun eklentileri – dokument-kameraylan interaktiv soruşturma sisteması zamandaş üüretim sistemasında

Gazetamızın geçən nomerindä annatık dijital tehnologiyaların üüredicilik uurunda rolü hem büyük maanası için, angısını araştırdı Komrat Devlet Universitetin masterantkası, Avdarma küüyün gagauz dilindä üürediciykası Elena Födörövnä KARAMİT, angısı bu yolda çalışmalarını ilerleder. Büün da isteeriz büyük meraklıklar derindän tanışasınız Canabisinin eni yazısınan, ani verer kolaylık gagauz dilindä dijital dünnäasına dalasınız.

Bitki on yılın içindä üüredicilerin elindä peydalandı taa bir efektif üüretmek kolaylı – interaktiv tabla. Dünneyä seftä o geldi taa 1991-inci yılda, Amerikada. İlk interaktiv tablayı hazırladı hem sergiledi kompaniya *Microfield Graphics*. Bu interaktiv tabla pek benzardı tebeşirli tablaya, angısı 200 yıldan zeedä kullanıldı üüretmek-terbietmek projesindä, ama ayırlardı onunnan, ani onda hepsi yazılan yazılar hemen peydalanardı kompyuterin monitorunda. Bu informaiyayı vardı nicä bir fayl olarak korumaa, tiparlamaa, yollamaa fakstan, elektron poçtadan. Ama peydalanmaktan sora interaktiv tablalar hemen şkolalarda kulanmaa girmedilär. Onnar pek paalydı. Diil ucuz onnar büün dä, ama büünkü gündä kimi devletlerdä interaktiv tablaları şkolalara maasuz programalar sırasında satın alınär. O programaları taa sık devlet aslıya çıkarär. 2015-ci yılın bitkisindä en üüsek uurda interaktiv tablaların kullanması Angliyada (72% kabinetä), Meksikada (25% kabinetä), Amerikada (20% kabinetä), Norvegiyada (20% kabinetä), Rusiyada (6% kabinetä) belli edildi.

Moldovada ayırı bir programa üüretmek merkezlerinä interaktiv tablaları almak için yoktu hem büün dä yok. Kendi bütçelerinä saabi olmak verdi kolaylık kimi şkolalara, angılarının finans durumu taa kaavica, kendibaşına satın almaa yılda bir-ikişär interaktiv tabla. Birär tabla ayırı yıllarda alındı Gagauziyanın üüretim merkezlerinin bütçelerindän kutulan Merkez komponentin yardımınan. Kimi şkolalara yardımcı oldu meşenatlar. Örnek var nicä olsun D. Çelengirin adına Avdarma teoretik lişeyi, angısına küüyün meşenatı yardımınan alındı 24 interaktiv tabla.

Amayannış olacek sölemää, ani sade interaktiv tablaların paahlılı sebep oldu şkolalarda onnarın yavaş yayılmasına. Nicä herbir enilik, o yaradardı en ilkin korku – nesoy kullanmaa, kimdän üürenmää hem çok başka soruşlar. Cuvap yoktu kim versin. Ne Üretim Ministerlii, ne üüredicileri hazırlayan universitetlär bu eniliklän yakından tanışmış diildilär. Bu işi yapardı sade o firmalar, angıları satardı bu malları bizim devlettä. Örnek olarak, var nicä gösterelim *Tridimensionaltec* firmasını, angısından Gagauziyada bulunan çok lişey hem gimnaziya interaktiv tablaları satın aldı. Şkolaların herbirindä bu firmanın çalışannarı geçirdi bir-iki günnük üüretmek seminarları. Bu seminarlar, elbetki, verärdi taa çok teoretik bilgilerini. Onnardan sora herbir üüredici kendibaşına savaşardı üüselmää becermeklerini kullanmaa bu enilii.

Bunda da durgunmak yok – üüredici lăazım olacek ileri dooru da işletsin, geliştirsin kendi becermeklerini, bıktırmamaa deyni üürenicileri bir takım işlärilän.

Nicä göreriz – bir taraftan bu enilik paalı, öbür taraftan – kullanmaa deyni onu, lăazım üürenmää onun hepsini kolaylıklarını, ne diil okadar pek kolay. Beki, bu iştan vazgeçmää? Var tebeşirli tabla – yaz, ne istärsän, var proektor – göster hazır slaydları. Bu soruşa cuvap aarêr Kalitin S.V. kiyadında “İnteraktiv tablası. Şkolalarda, koleclerdä, universitetlerdä effektiv kullanmak praktikası”. O meraklı bir formada – soruşlar yardımınan getirer okuyucuları çıkışa, ani interaktiv tabla verer kolaylık yapmaa pek çok eni işlär, angılarını yok niçä tamannamaa ne tebeşirli tablada, ne proektorlan gösterilän slaydlarda. İnteraktiv tablada obyektlär sansın diriler: onnarı var nicä oynatmaa erlerindän, yaklaştırmää lăazımını yazıya, obyektä, küçültmää, büültmää, bir yazının ya da obyektin üstündä başka yazı yazmaa, renkleri diiştirmää, el yazılarını yapmaa da kompyuterda korumaa, dönmää onnara bir, iki ya da taa çok uroktan sora hem taa çok başka işlär. Hepsi bu işlär yapılär tablanın üzerindä. Tabla duyär herbir dokunmayı da maasuz programanın yardımınan tamannêr istenilän işlemi.

Gerçektän, interaktiv tabla – bu bir zamandaş kolaylık, angısı üüsek uura çıkarär vizualizaiya kolaylıklarını. Onun enilii onda, ani tekrarlayarak tebeşirli tablanın formasını hem kullanmak funktiyasını, o verer sayısız eni üüretmek kolaylı. Yazılı, siiredilmiş, üürenilmiş, bakılmış materialan var nicä işlemää diil sade uroktta, ona var nicä dönmää evdä dä, evdeki işleri hazırlarkan, gelän uroklarda da, açan neyi sä lăazım tekrarlamaa, taazelemää, aklına getirmää. Bu programayı üürenicilär açär kendi tıfra tertiplerindä – kompyuterlerdä, planşetlerdä, telefonnarında. Bunun için bu tertiplerdä lăazım maasuz programayı erleşirmää.

İnteraktiv tabla var nicä kullanılsın uzaktan (distanşiyadan) üüretmektä dä. En ii, açan üürenicilerin hem üüredicinin kompyuterleri baalı bir sistemaya, ozaman uroktta herbiri var nicä yazsın tablada ya da yapsın başka lăazımını işleri. Bu kolaylık yoksa, üüredici açär kendi kompyuterindä prezentaşiyayı da üürenicinin cuvaplarına görä yapär kendisi lăazımını diişilmekleri.

Ama diil lăazım saymaa, ani eer klasta varsa interaktiv tabla, mutlak bu klasta üürenicilär taa çok bilecek hem becerecek. Gorünova M. yazär: “Elbetki, interaktiv tablalara

diil lăazım bakmaa, nicä bir büülü instrumentä, angısı diiştirer ii tarafa hepsini hem herşeyi, kim bulunär onun yanında. Biz şansora karşılaştık bu türlü yanılmaklaran kompyuterlerin üüretim sistemasına ilk girişindä, açan gelärdi, ani akıllı kompyuter var nicä konsun üüredicinin erinä. Bitki-bitkiyä geldik çıkışa, ani sade akıllı üüredici var nicä efektif kullansın kompyuteri, çözmää deyni pedagogika daavalarını, hem ani ilk durär pedagogika tehnologiyaları da sade sora gider kompyuter hem informaiya tehnologiyaları”.

Başka bir üüredici, Galimov E. sayär, ani “interaktiv tablanın kullanması var nicä yardım etsin üüredicilerä taa geniş açıklamaa onnarın pedagogika talantlarını, ama yok nicä örtsün beceriksizliini”.

Ama ne o – interaktiv tabla? İnteraktiv tabla interaktiv sistemasının en önemni payı. Ondan kaarä bu sistemaya girer proektor, kompyuter, maasuz programa.

İnteraktiv tablalar var iki türlü: ön hem arka taraftan proekşiyalı tablalar. Arka taraftan proekşiyalı tablalarda proektor bulunär sensor ekranın ardında. Bunun için proektordan gelän şafk doorudan düşer tablaya, zerä ona engel etmeer insan, angısı onda işleer. Ama bölä tablalar auditoriyada çok er kaplêrlar. Hem, onnar taa paalı.

Ön proekşiyalı tablalarda proektor tablanın üstündä maasuz konstruktüyada asılı bulunär da ondan çıkan şafk düşer tablaya öndän. Bölä tablalar kullanılär taa sık. Onnarın var bir yufka tarafı – tablada işleyän girer proektordan gelän şafk akıntısı altına, kapadarak görüntünün bir payını. Bundan korunmak için proektoru asêrlar nekadar taa yakın tablaya, obyektivi dä iilderlär biräzçık aşaa.

Ne verer interaktiv tablayı kullanmak üüretmek-terbietmek profesinä?

1. İnteraktiv tabla benzeer tebeşirli tablaya, ama onda var sayısız eni kolaylık, ne yardım eder yapmaa uroo taa meraklı, taa zengin gösteri materialınan, üüselmää uroon tempını.

2. İnteraktiv tablada hazır materialı var nicä doldurtmaa uroktta. Bunu yapär nicä üüredici, ölä dä üürenicilär. Vakit kaybı yok. Yazılar yazılär görüntünün üstündä annatmak, cuvap etmek sırasında, ne yardım eder taa ii annamaa üürenilän materialı.

3. Resimnär türlü temalara görä, videolar üürenilän temaya uygun, audiomaterial, bir kıpımda yapılan tablişalar, shemalar, yazılar verer kolaylık üürediciyä taa derindän açıklamaa üürenilän materialı. İnternet sayfasına var nicä baalanmaa

doorudan, linkä basıp.

4. Hepsi yazılar var nicä korunsun, tiparlansın, üürenicilerin elinä verilsin. Lăazım olduynan, onnara var nicä dönmää istenildii zaman: gelän uroktta, bir ay, bir yıl sora.

5. Üüredicidä var kolaylık eklemää prezentaşiyayı *Studii.md* platformasına, angısınan herbir üürenicidä var baalantı. Maasuz programayı kendi kompyuterinä erleştirip, üürenicilär evdä dä var nicä taa bir sıra baksınar uroktta üürenilmiş.

6. İnteraktiv tablada var nicä yapmaa çok iş kompyuter oyunu formasında. Bölä işlär çeker üürenicilerin ilgisini da onnar diil sade uroktta, ama aralıktta da, evdä dä havezlän “öynêrlar”, tamannayarak üürenmek neetlerini hiç bunu hesaba almadaan, büyük havezlän

7. Üürenicilerdä var büyük merak bu enilää. Sıradakı (tradişional) uroktta tablaya çıkmaa istämeyän üürenicilär, interaktiv tablaya çıkmakta büyük havez göstererlär.

8. Gigena tarafından interaktiv tablasının paayı yok. Tebeşirli rubalar, ellär, tablayı silmää deyni parça, kalêr istoriyada. İnteraktiv tablada yazılar siliner elektron silginin yardımınan. Ne pek önemni, sildiktän dä sora yazıları var nicä “çevirmää” geeri, eer bu lăazım olursa.

9. İnteraktiv tabla verer üürediciyä sayısız eni kolaylık, çekmää deyni üürenicilerin dikkatını. Onnarın arasında renklär, “akıllı” kalem, lupa, perdä h.b.

10. İnteraktiv tablanın eklentisi – interaktiv soruşturma sisteması verer kolaylık yapmaa notalamayı taa açık, hızlı, dooru, derin.

11. Başka bir eklentisi – dokument-kamera getirer uroklara 3D efektini hem, ne pek önemni, verer kolaylık hemen geçirmää interaktiv tablaya istediiniz resimi, yazıyı da başlamaa işlemää onunnan. Bu da pek zenginleder uroo, önleer vakit kaybını, zenginleder üüredicinin üüretmek instrumentariyini.

12. İnteraktiv tablada hazırlanmış urokları, doldurdarak, ya da kimi işleri azaldarak, üürenicilerin hazırlık uurunu hesaba alarak, üüredici var nicä kullansın ileriyä dä, başka üürenmek yıllarında. Bu üzerä, büün yapılmış prezentaşiyalar, interaktiv oynnar, testlär işleer diil sade bu uroo, ama gelecää dä. Başka üüredicilärlän birleşäräk, bu proşesi var nicä taa da temelli hem biri-birinä faydalı yapmaa.

13. İnteraktiv tablada var nicä işlemää uzaktan üürenmektä dä.

14. Üürenicilerin kompyuterlerini var nicä baalamaa bir sistemaya, ozaman herbir üürenici, evdä bulunsa bilä, var nicä olacek işlesin tablada kalan üürenicilärlän barabar.

Sonu 7-ci sayfada

İnteraktiv tabla hem onun eklentileri – dokument-kameraylan interaktiv soruşturma sisteması zamandaş üüretim sistemasında

Sonu. Çeketmesi 6-cı sayfada

15. Hepsi işlemler var nicä yapılsın tablada, kompyuterä dokunmadan (yazmaa, silmää, açmaa başka dokument, papka, fayl, girmää internedä, açmaa lääzımını audio hem video faylı h.b.), bu üzerä üüredici ya da üürenici bölmeer kendi sözünü, ona yardımcı da diil lääzım çevirmää deyni slaydları.

Nesoy zorluklar peydalanêr üüredicinin önündä?

1. İnteraktiv tablalar paalı, bu üzerä herbir şkola satın alamêr onnarı lääzımını sayıda, herbir klasta olsun deyni. İnteraktiv tablayı ara-sıra kullanmak vermeer lääzımını efekti.

2. Kendisi tabla pek dayanıklı, ama proektorda, 4-5 yıl kullanmaktan sora, var nicä çıksın problema. Bu problemları çözmäk genä dä diil pek ucuz.

3. Elektrika kesintileri. Şavklar sünärsä, üüredici kullanamêr hazırlanmış materialı.

4. Uroo hazırlanmak alêr çok vakit.

5. Üüredicilerdä yok becermäk işlemää bu eniliklän.

6. Sanitar kurallarına uyarak, interaktiv tablayı urokta sınırlı vakit kullanmaa lääzım.

5. Uzun zaman tablaya bakmak yoruldêr üüredicinin hem üürenicilerin gözlerini. (Bunu önemäk için küçük klaslarda tablaya durmamayca var nicä bakmaa sade 20 minut, büyük klaslarda – 30).

6. İnteraktiv tablada işlemäk için gagauz dili uroklarına deyni internettä pek az hazır material var.

Analiz gösterer, ani tablaların kullanmasında var taa çok kaavi taraflar, nekadar yufka. Yufka tarafların çoyu da kolay çözüler.

Dokument-kamera – o zamandaş **tıfra** tertibi, angısı kullanılır interaktiv tablaylan barabar. O baalanêr interaktiv tablaya kompyuter aşırı USB-kabelin yardımınan. Bundan kaarä, dokument-kamerayı var nicä baalamaa başka tertiplerä dä – monitara, proektıya ekranına. Kendisinä Kameraya var nicä koşmaa USB-diskleri.

Dokument-kameranın yardımınan urokları var nicä zenginnetmää

türlü görüntülärän hem ek materialarlan, kaybetmeyeräk uroon tempını. Onu kullanmaa deyni diil lääzım kapamaa prezentaııyı. Eni görüntülär çekiler dooru *Notebook* sayfasına. *Smart Notebook* programasının integratıya verer kolaylık hemen geçirmää interaktiv tablaya istenilän görüntüleri (resim, audio, video material). Bundan sora bu görüntülärän var nicä işlemää, nicä kalan obyektülärän: büültmää, küçültmää, döndürtmää, çevirmää, yapmaa yazı, kopyalamaa, klonnamaa, grupalamaa başka obyektülärän, korumaa da dönmää ona lääzımını vakıtta. Deyelim, var nicä hemen geçirmää interaktiv tablaya kendibaşına yapılmış işi ya da ev işini bir üürenicinin teftirindän, ani hepsi üüreniciler görsün; lääzımsa, var nicä doorutmaa yannışlıkları.

5 megapiksellik kamera hem 80 kadar büültmäk verer kolaylık yapmaa türlü görüntüleri ayın açık görünän hem detaylı. Kameranın güüdesi var nicä dönsün her tarafa, göstererek istenildi obyeti her taraftan. Obyektivi var nicä kullanmaa bir arada mikroskoplan, angısı var dokument-kameranın komplektindä. Kamera problemlisiz var nicä işlesin karannık ortamda da.

Başka bir enilik, angısını yapabiliriz dokument-kameranın yardımınan – çevirmää obyektleri da siiretmää onnarı maasuz kubun yardımınan, angısı var bu tıfra tertibin komplektindä. Predmetlär 3D efektini kableder.

Barabar *Bridgit* programasının, o var nicä kullanılsın konferentıya geçirärkän, ani açmaa girişi üürenmäk materialın uzaktan gösterilmesinä.

Nesoy işleri yaparken, var nicä kullanmaa dokument-kamerayı?

1. Üürenicilerin kendibaşına işlerini, ev işlerini kontrol etmäk hem doorutmak için.

2. Üüredicinin teftirdä yazılı örneeni bütün klasa göstermäk için.

3. Kiyattan bir kuralı, resimi, shemayı, yaratmayı, teksti, cümleyi bütün klasa göstermäk için.

4. Ufak bir resimi, shemayı interaktiv tablaya geçirmää onu büültmäk için da taa ii, detaylı gösteräbilmäk için.

5. Predmeti 3D obyektı gibi görmää deyni.

SMART Response İnteraktiv soruşturma sisteması –üürenicilerin bilgilerini kantarlamaa deyni zamandaş tehnolojiya. O verer kolaylık hızlandırmaa kantarlamayı, taa ilin kabletmää inforatıya üürenicilerin bilgi uuru için. Testlemä bittii zaman, hemen hazır olêr çıkışlar da. Üüredici açık görer herbir üürenicinin hem bütün klasın başarılarını ayırı herbir soruşa hem bütün testä görä. Çıkışlar tomlarlık diagramada

ya da gistogramada kompyuterdä peydalanêr. Bu çıkışları var nicä korumaa, dönmää onnara başka uroklarda. Üürenicilerin pultlarında testlemenin sonunda gösteriler dooru hem yannış verilän cevaplar hem testi tamannamak protendi.

SMART Notebook interaktiv soruşturma sistemasına girer resiver, pultlar hem maasuz programa, angısı üklener kompyuterä. Resiver – o bir tertip, angısı kableder signalı pultlardan da geçirer onu kompyuterä. Resiver baalanêr kompyuterä USB-kabelin yardımınan. O girer soruşturma sistemasının komplektinä. Programanın yardımınan hazırlanêr hem geçer soruşturma, yapılar analiz cevaplara, belli ediler çıkışlar nicä ayırı üürenicilerin, ölä dä bütün klasın. Bu çıkışlar türlü formada yapılar – diagramalarda, sıralıkta h.b.

Pultlar da birkaç türlü var. **SMART Response LE pultları** hazırlanmış maasuz uşak başçalarında

deyni. Bu pultlarda var beş renkli düümä, angıları ayırılır diil sade benezlerinnän, ama üstlerindä yapılı resimnärän dä. **SMART Response RE pultları** uygun başlankı hem orta şkola üürenicilerine. **SMART Response XE pultları** lişeyerdä, üüsek okullarda kullanılabilir. Onnarın kendi klavyaturası var, bu üzerä türlü zorlukta, türlü tiptä soruşlar, işlar var nicä teklif edilsin, cevaplar da serbest formada verilsin. **SMART Response VE** – üüreniciler soruşturmaya kendi telefonlarından baalanêr. Bu tip soruşturma *SMART Notebook* programanın bitki versiyalarında peydalandı. Onun kaavi tarafları – paalı olan pult takımınarını satın almaa diil lääzım, yufka tarafi – hepsindä üürenicilerdä lääzım olsun telefonnar ya da planşetlär, angıları bu programaylan baalanı kurabilir.

İş interaktiv sistemaylan var nicä geçsin iki rejimdä: anonim hem “klas” rejimindä. Anonim rejimindä üüredici var nicä annasın üürenicilerin bakışını o ya da bu soruşa. Konkret üüreniciyi hem onun cevabını bu türlü soruşturmada bulmaa yok nicä. Bu tip soruşturmaları hazırlamaa taa kolay. Bunun için *Smart Notebook* programasında lääzım aktiv hala getirmää “Response” düümesini. Bu vakit soruşturma sistemasının resiveri lääzım olsun kompyuterä baalı. Ayırılır düümä “Soruş”. Soruşun tipini seçtikten sora (onnar var 6 türlü), lääzım yazmaa soruşu. Bundan sora belli ediler kaç türlü cevap var nicä olsun da basılêr düümeyä “Hazır”.

“Klas” rejimindä testlemäk için üüredici *Response* programasında lääzım açsın herbir klasa deyni birär sayfa, neredä yazılacak hepsi üürenicilerin adları, laapları. Herbir üüreniciyä bir kod veriler. O kodlar individual. Onnar lääzım olacak girmää deyni pultlardan *Response* sistemasına. Bu kodların yardımınan sistema ayırarak herbir üürenicinin cevaplarını ayırı-ayırı, “tanıyacak” üürenicileri. Mutlak lääzım belli etmää üürenicilerin klasını. Kod erinä var nicä kullanılsın tıfralar “01”, “02”, “03”. Eer şkolada başka üürenmäk kabinetlerdä da kullanılsa interaktiv soruşturma sisteması, taa ii annaşmaa da herbir predmettä üüreniciyä birtürlü kod vermää. Ozaman üürenici bilecek kendi kodunu da karıştırmayacak onu bir uroktan öbürünä geçtiynän.

Pultlarda var birkaç düümä: giriş düümesi, “ileri-geeri” düümesi, “kayıllık hem kayıl olmamak” düümeleri, bukvalar hem sayılar düümeleri (12 düümä).

Bir soruştan öbürünä geçiş var nicä programnansın (belli bir vakit aşırı), ya da beklenilsin, ani herbir üürenici versin cevabını. Bu iş kolay, zerä üüredici bütün testlemä sırasında hem kompyuterdä, hem interaktiv tablada görer, kim üürenicilerin arasında verdi cevabı, kim taa vermedi. Testlemä bittiyän, üüredici basêr düümeyä, angısı gösterer işin durgudulmasını. Taa o minut, bakmadan nekadar soruş verildi (soruşların sayısına limit yok), peydalanêr çıkışlar.

Teklif ediler 6 türlü soruş:

“Kayılım – diilim kayıl” (cevap etmää deyni pultta lääzım basmaa düümeyä “kruçacık”);

- “Bir variantlı cevap” (cevap için lääzım basmaa bukvalara dooru cevaplan);

- “Birkaç variantlı cevap” (cevap için lääzım basmaa bukvalara dooru cevaplan);

- “Sayı, bölmä sayılıklar” (cevap için lääzım yazmaa dooru sayılı);

- “Dooru-yannış” (cevap için pultta lääzım basmaa düümeyä “kruçacık”, nicä dä “Kayılım – diilim kayıl” soruşlarda);

- “Tekst” (cevap için pultta lääzım yazmaa bir laf ya da fraza, nicä SMS telefonda). Bu tip soruşlar pultların kimi seriyalarında yok (response PE, response CE, response LE).

Var nicä yapmaa çıkış, ani interaktiv tabla hem onun eklentileri – dokument-kamera hem interaktiv soruşturma sisteması açêrlar eni yollar yapmaa deyni üüretmäk-terbietmäk profesini taa dolu, taa efektiv, taa meraklı.

Elena Födorovna KARAMİT,
Komrat Devlet Universitetin
masterantkası, Avdarma küüyün
gagauz dilindä üürediciykası

T.C. Büyükelçisinin Gagauziyaya büyük vizit programası

Büyükelçi Gürol SÖKMENSÜER vizitini başlattı Gagauzya Başkanı İrina VLAH'ın buluşmasından, sonrasında pay aldılar Türkiye Büyükelçiliğinin 3-cü sekretarı Özlem OKUYUCU hem Gagauziyanın dışişleri Upravleniyasının başı Vitaliy VLAH ta.

Bundan sora Türkiye Büyükelçisi, Gagauzya Başkanının birliktä, yollandılar Türkiye Pravitelstvosu tarafından Komratta yapılan stadiona, neredä tanıştılar son fazaya girän tertipleme çalışmalarının. Stadionun başarılması işlerin son durumunu hem açılışa hazırlamasının ilgili açıklamaları Canbilerinä yaptılar Gagauzya kultura hem turizma upravleniyasının başı

Çiçek ayın (aprel) 6-da Türkiye Kişinev Büyükelçisi Gürol SÖKMENSÜER bir gezi programasının Gagauziyada bulundu, sonrasında vardı Gagauzya öndercilerinin buluşmak, Gagauziyada Türkiye tarafından yapılan iki büyük proektın – Türkiye Pravitelstvosu tarafından Komratta yapılan stadion hem “Recep Tayyip ERDOĞAN üretilik kompleksi” – ilerlemelerinin tanışması.

Sergey STOYANOGLU hem stadionu düzän firmanın zaabitleri.

Stadiondan sora Büyükelçi Gürol SÖKMENSÜER hem onun yanında bulunan Gagauzya Başkanı yollandılar “Recep Tayyip ERDOĞAN üretilik kompleksi” yapılacak erä, neredä Canabisinä bu kompleksın yapılmasının ilgili olarak derin bilgiler verildi. Söz gelişi üretilik kompleksi için Komrat primariyası 5 gektar toprak ayırdı.

Hepsi bu tanışmalardan sora Büyükelçi Gürol SÖKMENSÜER, ona bu incelemelerde eşlik edän Türkiye Komrat Başkonsulu Hasan AKDOĞAN, Başkonsulluk binasına geçip, bir görüşme hem işleri incelemek toplantısı yaptır. Bu toplantıya Komrat yardımcı konsul Ali SELİMOĞLU hem Türkiye Büyükelçiliğinin 3-cü sekretarı Özlem OKUYUCU da katıldılar, bildirer <https://www.facebook.com/kisinevbe/>.

Todur ZANET teoretik lityeindä “Şen sport yarışmaları!” açık uroo

Çiçek ayın 8-dä Kongaz Todur ZANET teoretik lityeindä geçti “Şen sport yarışmaları” açık uroo, angısı adanadı Halklararası saahk gününä, ani bütün dünnäädä bakılär Çiçek ayın 7-dä. Maasuz bu iş için lityeyin gagauz dilindä üretilicileri hazırladılar bu uroo da geçirdilər onu gagauz dilindä 4-cü klasların arasında.

“Şen sport yarışmaları!” yarışmasında pay aldılar “Birlik” hem “Yıldırım” adlı komandalar, angıları 10 yarışmada (komandaylan tanışmak-bildirmek, tokatçı keezlemek, erindän uzunnuuna atlamak, aşıkların sepedi keezlemek, çuval içindä atlamak, çatıyı çekmek h.b.) kendi kuvvetlerini hem beciriklerini gösterdiler.

Komandaların çalışmalarını esaba almaa deyni, kuruldu maasuz daavacılık dernä, angısı notalamaklan kantarlardı üretilicilerin çemiriklerini, beciriklerini: kuvvetlerini hem, belliki, taraftarların ateşliini da.

Bu notalamalara hem daavacıların kararına görä, “Şen sport yarışmaları!” açık uroon sonunda, iki komandadan hepsi uşaklar ödüllärlän metinnendiler, onların üretilicilerinä da candan gelän şükür sözlär sölendi bildir-di <https://guogagauzii.md/press-tsentri/novosti/item/569-en-sport-yara-malar-kongaz-teoretik-lityeyind-t-zanetin-ad-na>.

Sportsmenkamız Elena KILÇIK Evropa çempionatında gümüş aldı

Çiçek ayın (aprel) 11-dän Moskvada geçän aar atletikada Evropa çempionatında, Moldova komandasının yarışa katılan Gagauzya sportsmenkası Elena KILÇIK 87 kilaya kadar kategoriyasında gümüş medalı kazandı.

Bu kategoriyada, 246 kg (koparma – 108 kg + itirmä – 138 kg) kaldırıp, çempionka oldu Rusiyadan sportsmenka Darya AHMEROVA. Gümüş medalinin saabiykasında Elena KILÇIKta – 245 kg (koparma – 107 kg + itirmä – 138 kg). Bronzayı alan ruskada Darya RAZANOVA da – 240 kg (koparma – 105 kg + itirmä – 135 kg).

Lääzım urgulamaa, ani büyük gümüş medalıyı kabletmä deyni, Elena KIL-

ÇIK ilktän kazandı iki küçük medalı: küçük altın medalısını koparmada – 107 kg hem küçük bronz medalısını itirmedä – 138 kg.

Hep bu çempionatta adamnar kululu tarafından Moldova sportsemennarı Marin ROBU (73 kilaya kadar kategoriyasında), koparmada hem itirmedä 339 kg kaldırıp, gümüş medalıyı kazandı. Daniel LUNGU (55 kilaya kadar kategoriyasında) da koparmada küçük altın medalısını kazandı.

“ANA SÖZÜ” Gagauz dilindä gazeta
Çikâr 14.08.1988 beeri

Kurucu “ANA SÖZÜ” S.R.L.
Sertifikat No. 1003600086420

Todur ZANET
Baş redaktor

İndeksi - PM – 21358

Gazeta “Universul” basım evindä basilër
Tiraj – 3020 ekz. Sımarlamak No: 285

YAZIŞMA ADRESİMİZ:
RM – 2028, Moldova, Kişineu,
c/p Nr. 1025. Tel/fax: 022 28-18-04

e-mail: todur.zanet@gmail.com
zanet@anasozu.com